

Jan Krajczyński

Kapłańska cześć dla Eucharystii

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 51/3-4, 227-250

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. JAN KRAJCZYŃSKI

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

KAPŁAŃSKA CZEŚĆ DLA EUCHARYSTII

Treść. Wstęp. – 1. Celebracja Najświętszej Eucharystii. – 2. Adoracja eucharystyczna. – 3. Inne formy pobożności eucharystycznej. – Zakończenie.

Wstęp

W myśl kan. 898 KPK, wszyscy wierni powinni z największym szacunkiem odnosić się do Najświętszej Eucharystii, w której sam Chrystus Pan jest obecny, ofiaruje się oraz jest spożywany i dzięki której Kościół ustawicznie żyje i wzrasta. Wspomniany obowiązek stanowi naturalną konsekwencję przekonania Ludu Bożego o prawdziwej obecności Jezusa Chrystusa pod świętymi postaciami chleba i wina oraz uznania w Eucharystii wielkiej tajemnicy wiary i najczcigodniejszego sakramentu Nowego Testamentu.

Bez wątpienia szczególne zadania w przedmiocie czci dla Eucharystii spoczywają na kapłanach, szafarzach Najświętszej Ofiary i autentycznych krzewicielach kultu eucharystycznego. Prezentowana praca stanowi próbę określenia – na podstawie analizy aktualnej dyscypliny i doktryny kościelnej – poszczególnych zadań pastoralnych, właściwych świętym szafarzom, w zakresie wyrażania chrześcijańskiego szacunku dla Najświętszego Sakramentu. Poznanie i realizacja wspomnianych zadań, indywidualnych i społecznych, mogą służyć: powszechnemu poznaniu blasku prawdy o miłości Boga objawionej w Najświętszym Sakramencie, rozkrzewieniu kultu eucharystycznego, powszechnemu i pełnemu uczestnictwu wiernych w Najświętszej Eucharystii, humanizacji relacji społecznych, zbawieniu Ludu Bożego, wreszcie – wiecznemu szczęściu samych świętych szafarzy.

Na zasadność wspomnianych badań wskazują między innymi pewne nadużycia i zaniedbania, jakie można zaobserwować w niektórych lokalnych wspólnotach kościelnych. Mowa tu na przykład: o nieprzestrzeganiu przepisu, w myśl którego kapłan może odprawić w ciągu dnia tylko jedną Mszę św.; o określaniu Mszy św. sprawowanych przez trzydzieści kolejnych dni w intencji kilku zmarłych osób mianem Mszy św. gregoriańskiej; o celebrowaniu, nawet kilka razy w tygodniu, tzw. Mszy św. zbiorowej; o nieprzestrzeganiu warunku dotyczącego wielkości stypendium w przypadku odprawiania Mszy św. zbiorowej; o braku należytej troski o czystość paramentów i szat liturgicznych; o pośpiesznym i niestarannym sprawowaniu liturgii Mszy św.; o niezachowaniu przez wiernych należytej postawy w świątyniach, w których przechowywany jest Najświętszy Sakrament. Na potrzebę badań dotyczących form kapłańskiej czci wobec Eucharystii wskazuje wreszcie sama godność tego Sakramentu Miłości. Jego nieopisany splendor powinien być wciąż na nowo odkrywany, rozpoznawany i właściwie wykorzystany dla dobra poszczególnego człowieka, Kościoła i świata.

U podstaw wszelkiej czci dla Najświętszej Eucharystii leży osobista relacja wiernego chrześcijanina wobec Chrystusa Pana obecnego pod postaciami eucharystycznymi. Mowa tu o relacji wiary, która zakłada nie budzące żadnej wątpliwości przekonanie o realnej obecności Boga w Eucharystii oraz domaga się świadomego i pełnego oddania uczuciowego Panu, który objawia się w Najświętszym Sakramencie.

Wiara eucharystyczna może wyrazić się na wiele sposobów. Nade wszystko uzewnętrznia się ona w celebracji Najświętszej Ofiary, w adoracji eucharystycznej oraz kontemplacji Boga obecnego pod postaciami chleba i wina. Jej wyrazem mogą być inne, indywidualne i wspólnotowe, formy pobożności eucharystycznej. Wreszcie konkretnym przejawem wspomnianej relacji wiary może być przestrzeganie poszczególnych przepisów prawnych i liturgicznych, regulujących sprawowanie kultu eucharystycznego i gwarantujących oddanie należytej czci Najświętszej Eucharystii.

1. Celebracja Najświętszej Eucharystii

Kapłan, który po konsekracji głosi z całym przekonaniem: „Oto wielka tajemnica wiary!”, ujawnia swój zachwyt i zdumienie wobec misterium, które wykracza poza wszelkie ludzkie zrozumienie,

mianowicie wobec substancjalnej przemiany chleba i wina w Ciało i Krew Jezusa Chrystusa¹. W parze ze wspomnianym wewnętrznym zadziwieniem powinny iść stosowne działania i postawy szafarza Eucharystii, potwierdzające jej chrześcijańskie rozumienie. Mowa tu tak o jego zachowaniu i aktach bezpośrednio związanych ze sprawowaniem kultu eucharystycznego, jak o jego świadectwie życia, stanowiącym swego rodzaju przedłużenie misterium Eucharystii celebrowanego we wspólnocie Kościoła.

Tajemnica wiary eucharystycznej, którą Kościół wyznaje i celebruje, powinna nade wszystko znaleźć swój wyraz w pięknie liturgii, którą szafarz Eucharystii sprawuje. Nie chodzi tu oczywiście o zwykły estetyzm czy prostą harmonię formy, ale o liturgię, w której autentycznie jaśniej blask tajemnicy paschalnej, poprzez którą sam Chrystus objawia człowiekowi prawdziwe piękno miłości Boga. Wspomniane piękno nie jest jedynie czynnikiem dekoracyjnym liturgii, „ono jest jej elementem konstytutywnym, gdyż jest atrybutem samego Boga i Jego Objawienia”². Konsekwencją takiego pojmowania liturgii, w tym szczególnie odkupieńczej pamiątki ofiary Chrystusa, która niesie w sobie ślady tego piękna, o jakim Apostołowie: Piotr, Jakub i Jan dali świadectwo, kiedy Mistrz zechciał przemienić się wobec nich³, powinno być usilne staranie kapłana, aby jaśniała ona zgodnie z jej naturą⁴.

Celebracja Eucharystii, rzeczywistej obecności w czasie jedynej i wiecznej ofiary Chrystusa⁵ – zdolna w sposób prosty, dostojny i przekonujący zarazem wyrazić prawdziwe piękno, jakim jest miłość Boga, objawiona w tajemnicy paschalnej – zakłada przyjęcie przez jej szafarza określonego sposobu bycia i podjęcie konkretnych działań duszpasterskich, bezpośrednio dotyczących sprawowanej tajemnicy. Pośród tych zachowań i przedsięwzięć, wprost stanowiących o osobistej czci kapłana dla Sakramentu Miłości oraz potwierdzających istotne miejsce, funkcję i znaczenie Najświęt-

¹ Por. B e n e d y k t XVI, *Sacramentum Caritatis*, 6.

² Tamże, 35.

³ Por. Mk 9, 2.

⁴ Por. B e n e d y k t XVI, *Sacramentum Caritatis*, 35.

⁵ Zob. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, [tekst polski], Libreria Editrice Vaticana 1994, s. 49.

szej Eucharystii w jego życiu i posłudze, należy przede wszystkim wymienić:

- traktowanie celebrowania Ofiary eucharystycznej, w której dokonuje się ustawicznie dzieło zbawienia świata, jako swego głównego zadania, a w konsekwencji – częste, najlepiej codzienne, sprawowanie pamiętki sakramentalnej śmierci i zmartwychwstania Chrystusa⁶, wreszcie – przeżywanie jej jako centralnej chwili dnia i codziennej posługi, wynik szczerego pragnienia oraz okazji głębokiego i owocnego spotkania z Chrystusem⁷;

- pełne szacunku osobiste odniesienie szafarza Najświętszej Ofiary do osoby Jezusa Chrystusa i Jego sakramentalnej obecności w czynności liturgicznej, czego wyrazem mogą być między innymi: ton głosu celebransa Mszy św., jego gesty, ruchy i postawa podczas sprawowania Eucharystii, wreszcie – zachowanie podczas wspomnianej celebracji przewidzianych przez Kościół momentów ciszy⁸;

- jedynie godziwe sprawowanie Najświętszej Eucharystii⁹;

- podczas każdej Mszy św., kiedy przyjmuje się słowo oraz Ciało i Krew Pańską, świętowanie, głoszenie i przeżywanie żywej obecności Zmartwychwstałego, tak by Najświętsza Ofiara stała się dla jej szafarza i wszystkich pozostałych uczestników sposobnością do wyznania razem z Tomaszem Apostołem: „Pan mój i Bóg mój!”¹⁰;

- w pełni owocne uczestnictwo w celebracji Eucharystii, poprzez pielęgnowanie ducha nieustannego nawracania się oraz troskę o zachowanie właściwej dyspozycji wewnętrznej; tej ostatniej mogą sprzyjać między innymi: systematyczne korzystanie z sakramentu pokuty i pojednania, zachowanie skupienia i ciszy, przynajmniej przez chwilę przed rozpoczęciem liturgii Mszy św., modlitwa poprzedzająca przystąpienie do ołtarza Pańskiego, złożenie Bogu dziękczynienia po zakończeniu sprawowania Eucharystii, przestrzeganie przepisów dotyczących postu eucharystycznego¹¹;

⁶ Por. Kan. 904 KPK; DP, 13.

⁷ Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, s. 50.

⁸ Por. J a n P a w e ł II, *Mane nobiscum Domine*, 18.

⁹ Zgodnie z kan. 900 § 1 KPK, godziwie sprawuje Eucharystię kapłan, któremu prawo kanoniczne tego nie zabrania, z zachowaniem przepisów kan. 900-909 KPK. Por. Kan. 916 KPK.

¹⁰ Por. J a n P a w e ł II, *Dies Domini*, 29, 31.

¹¹ Por. Kan. 909, 919 § 1-3 KPK; B e n e d y k t XVI, *Sacramentum Caritatis*, 55;

- nadawanie egzystencji kapłańskiej coraz pełniejszej formy eucharystycznej, kiedy codzienna celebracja Mszy św. staje się źródłem oraz szczytem życia i misji jej szafarza, owocuje pielęgnowaniem przez tegoż stosownej duchowości i kultury eucharystycznej, wreszcie – stanowi impuls dla jego osobistej przemiany moralnej i rozwoju duchowego¹²;

- troska o eucharystyczną spójność kapłańskiego życia, kiedy miłość, którą kapłan celebruje w Najświętszym Sakramencie, odnajduje potwierdzenie w jego społecznych relacjach, w nieustannym krzewieniu tajemnicy Eucharystii oraz jego zupełnej wewnętrznej dyspozycyjności wobec Boga¹³;

- sprawowanie Najświętszej Ofiary, w której Chrystus Pan siebie samego, obecnego substancjalnie pod postaciami chleba i wina, składa w ofierze Bogu Ojcu, a wiernym, którzy łączą się z Nim w Jego ofierze, daje się jako duchowy pokarm¹⁴, jedynie w oprawie godnej tej wielkiej tajemnicy, a w konsekwencji – gotowość poświęcenia najlepszych zasobów własnych i lokalnej wspólnoty eklezjalnej dla wyrażenia szacunku wobec niezmiernego daru Eucharystii oraz troska o to, by uczta eucharystyczna zachowała charakter uczty ofiarnej i świętej a jej uczestnicy – wolni od postrzegania jej jedynie w kategoriach braterskiego spotkania – ustrzegli się pokusy zbanalizowania swej zażyłości z Boskim Oblubieńcem i nie zapomnieli, iż On jest także ich Panem¹⁵;

- troska o to, by liturgia Mszy św., szczególnie niedzielnej, posiadała jak najgodniejszą i bogatą postać, w tym: przestrzeganie podczas sprawowania Ofiary eucharystycznej norm liturgicznych; staranie, aby służba Boża odbywała się uroczyście ze śpiewem, przy

Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, (4 VIII 2002), 13, Biblos [b.r.w.], s. 31.

¹² Por. B e n e d y k t XVI, *Sacramentum Caritatis*, 77, 80, 82; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, s. 49-50. Pośród konkretnych owoców oparcia codziennej posługi kapłańskiej na nadprzyrodzonej mocy sakramentu Eucharystii Jan Paweł II wymienia: „pokrzepienie obiecanie im przez Jezusa w dniu Ostatniej Wieczerzy, sposób na przezwyciężenie samotności, pomoc w znoszeniu cierpień, pokarm dający siłę, by znów wyruszyć w drogę po każdym rozczarowaniu, wewnętrzną energię, która pozwala dochować wierności dokonanemu wyborowi” [*List do kapłanów na Wielki Czwartek 2000 roku*, (23 III 2000), n. 14].

¹³ Por. B e n e d y k t XVI, *Sacramentum Caritatis*, 83-85.

¹⁴ Por. Kan. 899 § 1 KPK.

¹⁵ Por. J a n P a w e ł II, *Ecclesia de Eucharistia*, 48; tenże, *Mane nobiscum Domine*, 15.

czynnym udziale asysty i innych zgromadzonych; korzystanie z całego bogactwa modlitw i formuł zawartych w *Mszale rzymskim*; wreszcie – uważne przyjrzenie się własnym czynnościom przy ołtarzu, zwłaszcza temu, jak piastuje się w rękach Ciało i Krew Pańską, jak rozdaje się Komunię świętą, jak dokonuje się puryfikacji itp.¹⁶;

- uwydatnienie tego wszystkiego, co może podkreślić godność i sakralność celebracji eucharystycznej, w tym: staranie o „odpowiedniość i czystość miejsca celebracji, architekturę ołtarza i tabernakulum, szlachetność naczyń liturgicznych, szat, śpiewu, muzyki, świętego milczenia itd.”¹⁷; zwrócenie uwagi na aspekty symboliczne liturgii; troska o poprawną celebrację Mszy św., zwłaszcza wystrzeżenie się niedbalstwa i pośpiechu¹⁸;

- przy sprawowaniu i udzielaniu Eucharystii używanie szat liturgicznych przepisanych przez Kościół¹⁹;

- ściśle przestrzeganie przepisów dotyczących udzielania Komunii świętej²⁰;

- w przypadku sprawowania Ofiary eucharystycznej w postawie siedzącej przez kapłana chorego lub w podeszłym wieku, który nie jest w stanie stać, zachowanie przepisów liturgicznych oraz warunku, by nie uczestniczyli w niej wierni, chyba że wyrazi na to zgodę ordynariusz miejsca²¹;

- sprawowanie Eucharystii w miejscu świętym, chyba że w poszczególnym przypadku czego innego domaga się konieczność; w takiej sytuacji zadbanie o to, by Ofiara eucharystyczna była celebrowana w odpowiednim miejscu, z użyciem stołu lub innego odpowiedniego przedmiotu, zawsze jednak nakrytego obrusem i korporalem²²;

- powstrzymanie się od sprawowania Eucharystii w świątyni Kościoła lub wspólnoty kościelnej nie mających pełnej jedności z Koś-

¹⁶ Por. KL, 113; Jan Paweł II, *Ecclesia de Eucharistia*, 11, 52; tenże, *Mane nobiscum Domine*, 17; Benedykt XVI, *Sacramentum Caritatis*, 42; II Polski Synod Plenarny, s. 205, 212.

¹⁷ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, s. 50-51.

¹⁸ Zob. Tamże, s. 51.

¹⁹ Zob. Kan. 929 KPK.

²⁰ Zob. Kan. 925 KPK. Por. P. Majer, *Normy prawno-liturgiczne o przyjmowaniu Komunii św. na rękę*, „Prawo Kanoniczne” 43 (2000) nr 1-2, s. 79-93; J. Mielczarek, *Komunia pod dwiema postaciami w ustawodawstwie Kościoła zachodniego*, Lublin 1983.

²¹ Zob. Kan. 930 § 1 KPK.

²² Zob. Kan. 932 § 1-2 KPK.

ciotem katolickim, chyba że dla słusznej przyczyny wyrazi na to zgodę ordynariusz miejsca, z wykluczeniem zgorzenia²³;

- z wyjątkiem wypadków, w których można kilka razy odprawiać lub koncelebrować Eucharystię w tym samym dniu, przestrzeganie zasady, zgodnie z którą nie wolno kapłanowi więcej niż raz odprawiać w ciągu dnia²⁴;

- przestrzeganie zasady, w myśl której można przyjąć tylko jedną ofiarę mszalną w ciągu dnia; kapłan odprawiający więcej razy w tym samym dniu może poszczególne Msze św. aplikować w intencji, w której została złożona ofiara, przy zachowaniu jednak prawa, że oprócz dnia Bożego Narodzenia, wolno mu zatrzymać dla siebie jedną tylko ofiarę, pozostałe zaś winien przekazać na cele oznaczone przez ordynariusza, z dopuszczeniem pewnego wynagrodzenia z tytułu zewnętrznego²⁵;

²³ Zob. Kan. 933 KPK. W dniu Bożego Narodzenia wolno kapłanowi odprawić trzy Msze św. i może on też przyjąć ofiarę mszalną z racji każdej z tych aplikacji. Zob. M. P a s t u s z k o, *Ofiary mszalne*, „Prawo Kanoniczne” 29 (1986) nr 3-4, s. 124.

²⁴ Zob. Kan. 905 § 1 KPK. Por. P. M a j e r, „*Non licet sacerdoti plus semel in die celebrare*” – znaczenie normy kan. 905 § 1 KPK o jednokrotnym sprawowaniu Eucharystii w ciągu dnia, „Prawo Kanoniczne” 42 (1999) nr 1-2, s. 157-177. Na mocy obowiązujących przepisów liturgicznych, kto w Wielki Czwartek odprawiał lub koncelebrował Mszę św. krzyżma, może również odprawić lub koncelebrować Mszę św. wieczorną; kto odprawiał lub koncelebrował pierwszą Mszę św. Wielkanocną w nocy, może odprawić lub koncelebrować drugą Mszę św. Wielkanocną; kto z racji synodu, wizytacji pasterskiej lub zebrania kapłanów koncelebrował z biskupem lub jego delegatem, może za zezwoleniem tegoż biskupa odprawić jeszcze jedną Mszę św. ze względu na pożytek wiernych. Zgodnie ze wspomnianymi przepisami, kapłan może trynować Mszę św. w Uroczystość Bożego Narodzenia oraz w dniu Wspomnienia Wszystkich Wiernych Zmarłych (por. J. D y d u c h, *Binacja i powtórna Komunia święta w ciągu dnia w świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego*, „Notificaciones e Curia Metropolitana Cracoviensi” 1985 nr 6-7, s. 145-146; M. P a s t u s z k o, *Binacja i trynacja Mszy świętej*, „Homo Dei” 1986 nr 1, s. 51-53). Ponadto, gdy brakuje kapłanów, ordynariusz miejsca może zezwolić dla słusznej przyczyny na binację, a gdy tego domaga się konieczność duszpasterska, także na trynację w niedzielę i święta nakazane (kan. 905 § 2 KPK). W razie stosowania wspomnianego przepisu należy bezwzględnie pamiętać, iż to nie poszczególne duszpasterz własną powagą decyduje o tym, czy w danym przypadku istnieje słuszna przyczyna binowania bądź konieczność duszpasterska trynowania Mszy św., ale nieodzowna jest tutaj zgoda ordynariusza miejsca. Więcej, jeśli nawet kapłan posiada wspomnianą zgodę ordynariusza miejsca, a jest do dyspozycji inny kapłan, który może odprawić Mszę św. bez potrzeby uciekania się do binacji, prawo binowania, które posiada ten pierwszy, wygasa. Wyrażenie zgody na trynację w dniu powszednim i kwadrynację w niedzielę i święta nakazane należy wyłącznie do kompetencji Stolicy Apostolskiej i tych ordynariuszy miejsca, którzy otrzymali od niej specjalne indulty.

²⁵ Zob. Kan. 951 § 1 KPK. Por. M. P a s t u s z k o, *Ofiary mszalne*, „Prawo Kanoniczne” 29 (1986) nr 3-4, s. 124-127. Należy tu zarazem pamiętać, że kapłan koncelebrowający

- odprawianie oddzielnie Mszy św. w intencji tych, za których została złożona i przyjęta ofiara, nawet niewielka²⁶;
- w sytuacji, kiedy ktoś składa pewną sumę pieniędzy na odprawienie Mszy św., ale nie określa ich liczby, aplikowanie tyłu Mszy św., na ile wystarczy ofiar, zgodnie z taksą przyjętą w miejscu zamieszkania ofiarodawcy, chyba że należy domniemywać, iż inna była jego intencja²⁷;
- przyjęcie tylko tyłu ofiar mszalnych, którym osobiście można zadośćuczynić w ciągu roku²⁸;
- w przypadku przyjmowania ofiar mszalnych i ich przekazywania innemu kapłanowi bezwzględne usunięcie wszelkich pozorów transakcji lub handlu²⁹;
- w przypadku sprawowania tzw. Mszy św. zbiorowej, kiedy wierni składają kapłanowi niewielkie ofiary, nie domagając się wyraźnie odprawienia w ich szczególnej intencji osobnej Mszy św., przestrzeganie warunków określonych przez Stolicę Apostolską, mianowicie: takie łączenie intencji może mieć miejsce tylko dwa razy w tygodniu a sumę przewyższającą ofiarę ustaloną w diecezji

w tym samym dniu drugą Mszę św. nie może z żadnego tytułu przyjąć za nią ofiary. Zob. Kan. 951 § 1 KPK.

²⁶ Zob. Kan. 948 KPK. W myśl Dekretu o tzw. intencjach zbiorowych *Mos iugiter*, wydanego przez Kongregację ds. Duchowieństwa dnia 22 II 1991 r., wspomnianą normę naruszają i są proporcjonalnie odpowiedzialni w sumieniu ci kapłani, którzy ogólnie gromadzą ofiary na Msze św. mające określone intencje wiernych i bez wiedzy ofiarodawcy łącząc je razem odprawiają jedną Mszę św. w intencji tzw. zbiorowej, będąc przekonani, że w ten sposób zadośćuczynili przyjętym zobowiązaniom (zob. art. 1 § 2). Praktyki takiej nie usprawiedliwia żaden, nawet najbardziej szlachetny cel, w tym: zbieranie środków na budowę świątyni, na misje, na rzecz ubogich. Por. J. G r ę ź l i k o w s k i, *Przepisy prawne odnośnie ofiar mszalnych*, „Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne” 1991 nr 10-12, s. 210.

²⁷ Zob. Kan. 950 KPK.

²⁸ Zob. Kan. 953 KPK. Nie można tym samym przyjąć ofiary mszalnej, jeśli ofiarodawca życzy sobie, aby Mszę św. w jego intencji aplikowano dopiero po upływie roku. Podobnie rzecz ma się z przyjęciem Mszy św. gregoriańskiej, o której aplikowanie ofiarodawca prosi po swojej śmierci; nie można przyjąć takiej ofiary mszalnej, wszak nie wiadomo, czy zgon osoby zamawiającej Mszę św. nastąpi w ciągu roku; więcej, może się zdarzyć, iż przyjmujący ofiarę umrze wcześniej niż ofiarodawca. Kapłan może przyjmując więcej niż 365 ofiar mszalnych tylko wtedy, kiedy zamierza przekazać innemu kapłanowi te intencje, którym sam nie będzie mógł zadośćuczynić w ciągu roku.

²⁹ Zob. Kan. 947 KPK. Por. Kan. 1385 KPK.

należy przesłać ordynariuszowi miejsca, który ją przekaże na cele określone prawem³⁰.

Autentyczna wiara kapłana w realną obecność Chrystusa Pana w sakramencie Eucharystii oraz jego głębokie przekonanie dotyczące Ofiary eucharystycznej, w której mocą Ducha Świętego nieustannie dokonuje się to, co sam Pan Jezus uczynił podczas Ostatniej Wieczerzy, kiedy dał uczniom swoje Ciało na krzyżu za nas ofiarowane i swoją Krew za nas przelaną³¹, nie mogą nie posiadać charakteru apostołskiego. Przeciwnie, jego najwyższa cześć dla Najświętszej Eucharystii, w której Chrystusowa Ofiara Krzyża jest wspominana z dziękczynieniem i uobecniana³², powinna znaleźć potwierdzenie w jego pasterskim zatroskaniu o krzewienie czynnego udziału wiernych w sprawowaniu tej najczcigodniejszej Ofiary, w zachęcaniu członków Ludu Bożego do częstego przyjmowania Komunii eucharystycznej i adorowania Najświętszego Sakramentu z największym szacunkiem, wreszcie – w pouczeniu ich o wszystkim, co dotyczy czynnego i owocnego uczestnictwa w tych świętych misteriach i służy jednocześnie ich rozwojowi duchowemu. Obowiązki świętego szafarza w tym przedmiocie, stanowiące wyraz eucharystycznej wiary i pobożności Kościoła powszechnego, określa KPK i inne dokumenty najwyższej władzy kościelnej. Oto najistotniejsze spośród tych zadań, wskazane we wspomnianych dokumentach:

- staranie o stały wzrost zmysłu tajemnicy Boga obecnego w Eucharystii, poprzez osobiste świadectwo czci dla Najświętszego Sakramentu oraz systematyczne pouczanie wiernych na temat poszczególnych przejawów szacunku dla nieskończonego majestatu Boga, który objawia się w sakramentalnym znaku Eucharystii, w tym o znaczeniu takich gestów i postaw, jak klękanie po przekro-

³⁰ Zob. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Mos iugiter*, art. 2 § 2, 3. Należy tu jednak pamiętać, że wspomniany dokument pozwala na łączenie intencji w tzw. zbiorową, jeśli ofiarodawcy dobrowolnie się na to zgadzają. Więcej, w dekrete stwierdza się wyraźnie, że taka praktyka stanowi wyjątek od obowiązującego prawa, a czyniące w niej zagrożenia powinny powstrzymać biskupów od zbytniego jej rozpowszechniania. Zob. G. A u g u s t o n i, *Pour protéger une tradition pieuse et précieuse. Commentaire du décret sur les intentions de messes „collectives”*, <http://www.clerus.org/clerus/dati/2001-07/02-6>; R. S o b a ņ s k i, *Uwagi na marginesie Dekretu o tzw. intencjach zbiorowych*, „Warmińskie Wiadomości Diecezjalne” 1996 nr 25, s. 106-107.

³¹ Por. Kan. 698 KKKW.

³² Por. Kan. 698 KKKW.

czeniu progu świątyni katolickiej czy podczas znaczących momentów modlitwy eucharystycznej³³;

- taki sposób celebrowania Eucharystii, by umacniał on wiarę i pobożność wiernych oraz stanowił zachętę, aby wiernie i z szanowaniem brali oni właściwy sobie udział w ofierze Mszy św.³⁴;

- dokładanie wszelkich możliwych starań mających na celu autentyczne promowanie Najświętszej Eucharystii, w tym taki sposób jej sprawowania z pobożnością oraz wewnętrznym udziałem myśli i serca, aby jednoznacznie wyrażał prawdę objawioną i prawdziwą naturę Kościoła, tak by wierni mogli sobie uświadomić wielkie znaczenie celebracji tajemnic wiary katolickiej³⁵;

- dbałość o świadomy i czynny udział Ludu Bożego w celebracji eucharystycznej, tak by wszyscy uczestnicy świętego misterium nie byli obecni jak obcy i milczący widzowie, lecz aby przez obrzędy i modlitwy tę tajemnicę dobrze zrozumieli, w świętej czynności uczestniczyli świadomie, pobożnie i czynnie, oraz czuli się osobiście zaangażowani w składanie ofiary Mszy św., z zachowaniem rozróżnienia między rolą celebransa a zadaniami diakonów i wiernych świeckich³⁶;

- przypominanie rodzicom oraz tym, którzy ich zastępują, wreszcie osobiste staranie, ażeby dzieci, po dojściu do używania rozumu, zostały odpowiednio przygotowane i jak najszybciej posiliły się tym Bożym pokarmem³⁷;

- usilna troska o to, by dzieci dopuszczane do Komunii świętej posiadały wystarczające rozeznanie i były dokładnie przygotowane, tak by rozumiały tajemnicę Chrystusa oraz mogły z wiarą i pobożnością przyjąć Ciało Chrystusa³⁸;

³³ Por. Kan. 898 KPK; B e n e d y k t XVI, *Sacramentum Caritatis*, 65.

³⁴ Por. KK, 26; J a n P a w e ł II, *Pastores gregis*, 35; B e n e d y k t XVI, Przemówienie do nowo mianowanych biskupów uczestniczących w kursie formacyjnym *W trosce o wiarę i kult Eucharystii*, (19 IX 2005), „L'Osservatore Romano”, wyd. polskie, 11-12 (2005), s. 26.

³⁵ Por. J a n P a w e ł II, *Pastores gregis*, 35; B e n e d y k t XVI, *Sacramentum Caritatis*, 35, 38.

³⁶ Por. KL, 11, 14, 26, 48; KK, 10; J a n P a w e ł II, *Dies Domini*, 51; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, (4 VIII 2002), 25, Biblos [b.r.w.]; *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, Warszawa 2001, s. 152, 206.

³⁷ Zob. Kan. 914 KPK.

³⁸ Zob. Kan. 913 § 1 KPK.

- pouczanie o nadprzyrodzonym sensie poszczególnych słów, modlitw i obrzędów, stosowanych w liturgii Mszy św., tak by wszyscy wierni posiadali autentyczne zrozumienie i doświadczenie celebracji liturgicznej, i mogli owocnie uczestniczyć w świętych tajemnicach³⁹;

- troska o powszechne utwierdzenie żywej świadomości realnej obecności Chrystusa w Eucharystii, poprzez: przykładanie wielkiej wagi do czytania podczas liturgii słowa Bożego przez lektorów dobrze do tego przygotowanych; podejmowanie w tygodniu poprzedzającym sprawowanie niedzielnej Mszy św. inicjatyw duszpasterskich, które dopomagają w pełnym zrozumieniu słowa Bożego i celebracji eucharystycznej, takich jak: celebracja słowa, krąg biblijny, czytanie duchowe⁴⁰; podkreślanie znaczenia poszczególnych elementów modlitwy eucharystycznej, zwłaszcza głębokiej jedności pomiędzy wezwaniem Ducha Świętego a słowami ustanowienia Eucharystii, w którym dokonuje się ofiara, jaką sam Chrystus Pan ustanowił podczas Ostatniej Wieczerzy⁴¹; takie przyjmowanie i udzielanie Komunii eucharystycznej, by ten akt w swej prostocie i godności odpowiadał znaczeniu osobistego spotkania z Panem w sakramencie Eucharystii; systematyczne pouczanie wiernych o znaczeniu Komunii sakramentalnej i warunkach wymaganych do jej przyjęcia; nie pomijanie cennego czasu dziękczynienia po Komunii św., kiedy poza wykonaniem stosownego śpiewu, pożyteczne jest też trwanie w milczącym skupieniu⁴²;

- celem wyrugowania ograniczonego rozumienia tajemnicy Eucharystii, niekiedy przeżywanej jedynie w kategoriach zwyczajowo-obrzędowych, podejmowanie inicjatyw duszpasterskich, dostosowanych do wieku i stopnia formacji eucharystycznej wiernych, mających na celu ich świadomy, czynny, pełny i owocny udział w Najświętszej Ofierze, w tym: prowadzenie katechezy mistagogicznej, która rozwija wychowanie w wierze eucharystycznej, uzdalniając wiernych do osobistego przeżywania tego, co się celebruje podczas Najświętszej Ofiary⁴³; wykorzystanie dla pouczenia Ludu

³⁹ Por. KL, 11, 14; Jan Paweł II, *Pastores gregis*, 35.

⁴⁰ Por. Benedykt XVI, *Sacramentum Caritatis*, 45.

⁴¹ Por. Tamże, 48.

⁴² Por. Tamże, 50.

⁴³ Por. Tamże, 64. Tutaj szafarz Najświętszej Eucharystii powinien zdawać sobie

Bożego bogatej treści samej liturgii; troska o to, by realizowane obrzędy odznaczały się szlachetną prostotą, były zrozumiałe i dostosowane do pojętności wiernych⁴⁴;

- takie zorganizowanie sprawowania Eucharystii, ażeby wszyscy jej uczestnicy mogli uzyskać z niej jak największe owoce⁴⁵;

- usilne zalecanie Ludowi Bożemu doskonalszego sposobu uczestniczenia we Mszy św., zwłaszcza niedzielnej, który polega na tym, że po komunii kapłana wierni przyjmują Ciało Pańskie z tej samej ofiary⁴⁶;

- zachęcanie wiernych do przyczyniania się do pomnożenia dóbr Kościoła oraz udziału w utrzymaniu świętych szafarzy i dzieł Kościoła poprzez składanie ofiar mszalnych⁴⁷;

- zalecanie Ludowi Bożemu Mszy świętych gregoriańskich, ofiarowanych za jednego zmarłego w ciągu kolejnych trzydziestu dni⁴⁸;

- usilne staranie, „by lud chrześcijański pogłębił więź istniejącą pomiędzy tajemnicą eucharystyczną, akcją liturgiczną oraz nową służbą duchową wynikającą z Eucharystii jako sakramentu miłości”⁴⁹.

Troska kapłana o oddanie Bogu należnej czci poprzez celebrację Eucharystii zakłada wreszcie respekt dla wszelkich innych przepisów prawnych i liturgicznych, dotyczących sprawowania Najświętszej Ofiary, udziału wiernych we Mszy św., wykorzystania podczas liturgii śpiewu i muzyki kościelnej, używania szat i sprzętów liturgicznych, budowy świątyń itd. Posłuszeństwo wspomnianym prawom i liturgicznym rozporządzeniom, „czyli miłość i wierność wo-

sprawę, że „najlepszą katechezą o Eucharystii jest sama Eucharystia dobrze celebrowana”. Zob. Tamże.

⁴⁴ Por. KL, 33, 34; DB, 6; Jan Paweł II, *Mane nobiscum Domine*, 17.

⁴⁵ Zob. Kan. 899 § 3 KPK. Mowa tu m.in. o zagwarantowaniu wiernym faktycznej możliwości uczestnictwa we Mszy św. niedzielnej poprzez uzyskanie upoważnienia od biskupa diecezjalnego do odprawiania więcej niż jednej Mszy św. w niedziele i dni świąteczne, o wprowadzeniu Mszy św. wieczornych, o przestrzeganiu przepisu, w myśl którego czas na wypełnienie obowiązku niedzielnego rozpoczyna się już w sobotę wieczorem, kiedy odprawia się pierwsze Nieszpory z niedzieli, wreszcie – przy ustalaniu w parafii godzin sprawowania Mszy św. – o wzięciu pod uwagę, jaki czas najbardziej odpowiada większości wiernych (Zob. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, s. 46).

⁴⁶ Zob. KL, 55.

⁴⁷ Zob. Kan. 946 KPK.

⁴⁸ Por. E. P r z e k o p, *Msze gregoriańskie*, „Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne” 1996 nr 7-9, s. 83-88.

⁴⁹ B e n e d y k t XVI, *Sacramentum Caritatis*, 5.

bec norm, mających na celu kształtowanie czynności kultu zgodnie z wolą Najwyższego i Wiecznego Kapłana oraz Jego mistycznego Ciała⁵⁰, nadaje poszczególnej celebracji liturgicznej, sprawowanej przez kapłana, charakter godziwy; przeciwnie, nieuszanowanie ich może spowodować zgorzenie bądź zamieszanie w społeczności kościelnej, wreszcie – może stać się przyczyną znieważenia Najświętszej Eucharystii. Pośród obowiązków kapłańskich, których zachowanie bez wątpienia służy uszanowaniu szczególnego charakteru i wartości Najświętszego Sakramentu Nowego Testamentu, wspomniane przepisy wymieniają:

- pamięć o tym, że poza Stolicą Apostolską oraz, zgodnie z prawem, biskupem, nie wolno nikomu innemu, choćby nawet był kapłanem, niczego dodawać, ujmować ani zmieniać w liturgii⁵¹, a „dowolność, wyrażenia o wydźwięku subiektywnym, improwizacje, nieposłuszeństwo w celebracji eucharystycznej są w sposób oczywisty sprzeczne z istotą Najświętszej Eucharystii jako Ofiary Chrystusa⁵²;

- zachowanie wyczucia piękna we wszystkim, co odnosi się do Eucharystii, w tym troska o paramenty, ozdoby ołtarza i naczynia sakralne⁵³;

- posługiwanie się w sprawowaniu Najświętszej Ofiary takimi wewnętrznymi formami, między innymi dotyczącymi harmonii obrzędu, szat liturgicznych, sprzętów i miejsc świętych, które wyrażają wiarę eucharystyczną Ludu Bożego oraz sprzyjają rozwijaniu zmysłu sacrum⁵⁴;

⁵⁰ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, s. 32.

⁵¹ Zob. KL, 22; Kan. 846 § 1 KPK; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, s. 51, 67-68.

⁵² Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, s. 33.

⁵³ Wspomniane elementy bezpośrednio związane z liturgią Mszy św., wewnętrznie zharmonizowane i realizowane zgodnie ze wskazaniami zawartymi w *Ogólnym wprowadzeniu do Mszału Rzymskiego*, 319-351, powinny w sposób uporządkowany karmić zachwyty dla misterium Boga, wyrażać jedność wiary Kościoła oraz wzmacniać pobożność wiernych. Por. B e n e d y k t XVI, *Sacramentum Caritatis*, 41.

⁵⁴ Por. Tamże, 40.

- troska o to, by śpiew liturgiczny podczas Mszy św., mianowicie jego tekst, melodia i wykonanie, odpowiadał znaczeniu celebrowanej tajemnicy⁵⁵;

- pamięć o tym, że celem architektury sakralnej jest dostarczenie Kościołowi, który celebruje tajemnice wiary a w szczególności Eucharystię, przestrzeni najbardziej dostosowanej do właściwego przebiegu czynności liturgicznych, a w konsekwencji – troska o zachowanie w architekturze kościołów jedności poszczególnych elementów prezbiterium: ołtarza, krucyfiksu, tabernakulum, ambony, krzesła⁵⁶;

- przypominanie wiernym o obowiązku uczestniczenia w Eucharystii w dni nakazane, chyba że są usprawiedliwieni dla ważnego powodu bądź otrzymali dyspensę od ordynariusza miejsca, oraz uprzedzenie ich, że ci, którzy dobrowolnie zaniedbują ten obowiązek, popełniają grzech ciężki⁵⁷;

- niedopuszczanie do Komunii świętej osób trwających z uporem w jawnym grzechu ciężkim i tych, którym prawo tego zabrania⁵⁸;

- w przypadku publicznego odprawiania Mszy św. za innych zmarłych chrześcijan, którzy nie wyznali pełnej wiary katolickiej, przestrzeganie trzech następujących warunków: o odprawienie Mszy św. wyraźnie proszą członkowie rodziny zmarłego, przyjaciele lub podwładni, kierując się autentycznym motywem religijnym; zdaniem ordynariusza miejsca, nie będzie z tego powodu zgorzelenia wiernych; w Modlitwie eucharystycznej nie należy wspominać imienia zmarłego, ponieważ zakłada to pełną wspólnotę z Kościołem katolickim⁵⁹.

⁵⁵ Por. Tamże, 42.

⁵⁶ Por. Tamże, 41.

⁵⁷ Por. Kan. 1245 KPK; *Katechizm Kościoła Katolickiego*, 2181.

⁵⁸ Por. Kan. 915 KPK.

⁵⁹ W myśl Dekretu o celebracji Mszy św. w Kościele katolickim za innych zmarłych chrześcijan *Accidit in diversis* z 11 VI 1976 r., jeśli chodzi o Msze prywatne nie ma żadnej przeszkody, by można było je odprawiać za wspomnianych zmarłych. Co więcej można je zalecać z różnych motywów, np. pobożności, przyjaźni, wdzięczności itp. [AAS 68 (1976), s. 621-622].

Wszystkie wymienione wyżej formy kapłańskiej czci względem Najświętszej Eucharystii nie tylko stanowią o osobistej relacji świętego szafarza wobec Pana Boga obecnego pod postaciami chleba i wina. Wspomniany sposób bycia kapłana, który sprawuje Najświętszą Ofiarę, oraz jego konkretne działania o charakterze apostołskim, mające na celu oddanie szacunku osobie Jezusa Chrystusa i Jego sakramentalnej obecności, krzewienie kultu eucharystycznego oraz pełne wykorzystanie łaski, jaką Bóg ofiaruje ludziom w tym Sakramencie Miłości, jest praktykowaniem prawdziwej miłości pasterskiej, jedną z podstawowych form służby Ludowi Bożemu, wyrazistym znakiem właściwego rozumienia własnej misji w społeczności Kościoła. Przeciwnie, kapłańska nieznajomość całego splendoru miłości Bożej, objawionej w Najświętszej Eucharystii, rutynowe sprawowanie czynności liturgicznych, w ramach których jest uobecniana Chrystusowa Ofiara Krzyża, marginalizacja celebracji Eucharystii w programie dnia jej szafarza, brak ścisłej i pogłębionej jedności pomiędzy tym, co kapłan sprawuje na ołtarzu Pańskim, a jego życiem i relacjami z innymi ludźmi, wreszcie – brak należytej troski o gruntowne i powszechne zrozumienie wartości Eucharystii i pełnego udziału w tej świętej tajemnicy mogą w istotny sposób przyczynić się do zaprzepaszczenia w poszczególnym przypadku łaski sakramentalnej, zaniku pobożności eucharystycznej, postrzegania celebracji eucharystycznej w kategoriach li tylko zwyczajowo-obrzędowych, zubożenia życia duchowego wiernych, dehumanizacji relacji społecznych, a w poszczególnym przypadku nawet utraty zbawienia.

2. Adoracja eucharystyczna

Jak zauważa św. Alfons Maria Liguori, „wśród różnych praktyk pobożnych adoracja Jezusa sakramentalnego jest pierwsza po sakramentach, najbardziej miła Bogu i najbardziej pożyteczna dla nas”⁶⁰. Adoracja eucharystyczna – właściwie rozumiana, podejmowana z odpowiednim nastawieniem ducha i właściwie przeżyta – może stanowić istotny przejaw chrześcijańskiej czci dla Chrystusa obecnego pod świętymi postaciami, które są zachowane po Mszy

⁶⁰ *Visite al SS. Sacramento ed a Maria Santissima*, Introduzione: *Opere ascetiche*, Avellino 2000, s. 295.

św. Wreszcie, jak zaświadcza Jan Paweł II, może być ona ważnym źródłem wewnętrznej „siły, pociechy i wsparcia”⁶¹.

Adoracja eucharystyczna łączy się ściśle z celebracją Najświętszej Ofiary, mianowicie stanowi ona naturalne wprowadzenie, przedłużenie i rozwinięcie wspomnianej celebracji, „która sama w sobie jest najdoskonalszym aktem adoracji Kościoła”⁶². Wspomniany akt osobowego spotkania z Panem i kontemplowanie Boskiego Oblicza pod postaciami eucharystycznymi – pozwalające głębiej i z większą korzyścią przeżywać samą celebrację Ofiary eucharystycznej – jest dla wiernych chrześcijan jedną z najlepszych form przygotowania do autentycznego przyjęcia Chrystusa w Komunii świętej. Nadto wierni, którzy przystępują do Komunii sakramentalnej, przybierają postawę adoracji wobec Chrystusa Pana, którego przyjmują do swego serca, jednocząc się z Nim w pełni i w pewien sposób kosztując zadatku piękna liturgii niebieskiej. Wreszcie akt adoracji Eucharystii poza Mszą św., jaki w wierze podejmują, przedłuża i intensyfikuje to, co dokonało się w ich wnętrzu podczas samej celebracji liturgicznej⁶³.

Kapłan, który posiada szczere pragnienie potwierdzenia centralnego miejsca Eucharystii we własnym życiu oraz wypełnienia obowiązku określonego w kan. 898 KPK, nie może marginalizować wspomnianej tutaj formy pobożności eucharystycznej. Przeciwnie, podjąwszy stosowne starania mające na celu wnikliwe poznanie istoty, form i znaczenia adoracji Chrystusa obecnego pod postaciami eucharystycznymi oraz jej ściślej, wewnętrznej relacji z celebracją Najświętszej Ofiary i posługą duszpasterską, powinien nade wszystko sam bardzo cenić wspomniane spotkania z Panem, kiedy można wejść w szczególną i głęboką zażyłość z Chrystusem Dobrym Pasterzem, mianowicie: „zatrzymać się z Nim i jak umiłowany uczeń oprzeć głowę na Jego piersi, [oraz – J.K.] poczuć dotknięcie nieskończoną miłością Jego Serca”⁶⁴. Wreszcie, szczerze pragnąc, aby wszyscy pozostali wierni „oddychali klimatem przyjaźni i osobistego

⁶¹ Por. Jan Paweł II, *Ecclesia de Eucharistia*, 25.

⁶² Por. Benedykt XVI, *Sacramentum Caritatis*, 66.

⁶³ Por. Tamże.

⁶⁴ Jan Paweł II, *Ecclesia de Eucharistia*, 25.

spotkania z Panem Jezusem⁶⁵, powinien ich usilnie wdrażać do częstego praktykowania tej formy kultu Eucharystii poza Mszą św.

Szafarz Eucharystii świadom tego, że obecność Jezusa Chrystusa pod świętymi postaciami, które są zachowane po Mszy św., trwa, dopóki istnieją postaci chleba i wina⁶⁶, mając na względzie uwielbienie Boga obecnego w sakramentalnym znaku Eucharystii, kulturowanie i pogłębienie własnego egzystencjalnego związku z żywą osobą Pana Jezusa, lepsze wykorzystanie przez lokalną wspólnotę eklezjalną pomocy duchowej, ukrytej w Najświętszym Sakramencie, wreszcie – przepisany w kan. 898 KPK obowiązek adoracji tego sakramentu z najwyższą czcią, powinien przedsięwziąć między innymi następujące działania pastoralne, służące ugruntowaniu jego własnego życia duchowego, znalezieniu siły i odpowiednich środków do prowadzenia działalności apostołskiej oraz rozwinięciu wspomnianego kultu eucharystycznego:

- jeśli nie stoi na przeszkodzie poważna racja, zadbanie o to, by kościół, w którym jest przechowywana Najświętsza Eucharystia, był otwarty dla wiernych przynajmniej przez kilka godzin dziennie, tak by mogli się modlić przed Najświętszym Sakramentem⁶⁷;

- zadbanie o to, by tabernakulum, w którym przechowuje się Najświętszą Eucharystię, było usytuowane w wyróżniającej się, widocznej, stosownie przyozdobionej i odpowiedniej dla modlitwy części kościoła lub kaplicy, tak by jego umiejscowienie ułatwiało unaocznienie realnej obecności Chrystusa w Najświętszym Sakramencie⁶⁸;

- przedstawianie obecności Chrystusa Pana w tabernakulum jako rzeczywistości, która przyciąga coraz większą liczbę dusz pełnych miłości Boga, zdolnych do długotrwałego słuchania Jego głosu i usłyszenia wręcz bicia Jego serca zgodnie ze słowami Ps 33 (34), 9⁶⁹;

⁶⁵ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, s. 38.

⁶⁶ Por. Sobór Trydencki, Sesja XIII, *Decretum de ss. Eucharistia*, kan. 4, DS 1654.

⁶⁷ Zob. Kan. 937 KPK.

⁶⁸ Zob. Kan. 938 § 2 KPK; Benedykt XVI, *Sacramentum Caritatis*, 69. Przed tabernakulum, w którym jest przechowywana Najświętsza Eucharystia, powinna stałe świecić się specjalna lampa, oznaczająca i wyrażająca cześć dla obecności Chrystusa. Zob. Kan. 940 KPK.

⁶⁹ Por. Jan Paweł II, *Mane nobiscum Domine*, 18.

- przyznanie trwaniu na adoracji, w intymnej rozmowie z Dobrym Pasterzem obecnym w Najświętszym Sakramencie ołtarza, niepodważalnego pierwszeństwa w życiu duszpasterskim oraz przestrzeganie tego pierwszeństwa przez kapłana, przewodnika wspólnoty, „aby nie wyjałowić wewnętrznie i nie stać się nikomu nieprzydatnym, wysłucham kanałem”⁷⁰;

- nadanie wyjątkowego znaczenia osobistemu dziękczynieniu po Mszy św. oraz nawiedzeniu w ciągu dnia Jezusa obecnego w Najświętszym Sakramencie⁷¹;

- przypominanie wiernym, że Najświętsza Eucharystia jest nam dana tak do spożywania, jak dla kontemplacji⁷²; więcej – częste przywoływanie przestrogi sformułowanej przez św. Augustyna, mianowicie: „Niech nikt nie spożywa tego Ciała, jeśli Go najpierw nie adorował; [...] grzeszylibyśmy, gdybyśmy Go nie adorowali”⁷³;

- systematyczne instruowanie wiernych chrześcijan – dostosowane do ich wieku, stanu życia i stopnia formacji w wierze oraz z wykorzystaniem różnych środków duszpasterskich – o indywidualnej i wspólnotowej praktyce adoracji Eucharystii poza Mszą św. oraz o jej wielorakich owocach duchowych⁷⁴;

⁷⁰ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, s. 28. „Należy życzyć sobie, by prezbiterzy zaangażowani w prowadzenie wspólnot, poświęcali dużo miejsca adoracji wspólnotowej i zachowali dla Najświętszego Sakramentu ołtarza, także poza Mszą świętą, uwagę i cześć większą niż dla innych obrzędów i działań. Wiara i miłość do Eucharystii nie mogą pozwolić, by Chrystus w tabernakulum przebywał w samotności”. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, s. 52.

⁷¹ Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, s. 31. Wspomniana osobista praktyka adoracji Najświętszej Eucharystii z miłością przechowywanej w tabernakulum może też mieć istotny wydźwięk apostołski. Pius XII zwracając się do duchowieństwa Rzymu, podkreśla: „Jeśli chcecie, aby wierni chętnie i pobożnie się modlili, uprzedzajcie ich w kościele swoim przykładem, modląc się w ich obecności. Kapłan kłęczący przed tabernakulum w godnej i głęboko skupionej postawie, jest dla ludu budującym przykładem, napomnieniem i zachętą do modlitewnego współzawodnictwa” (Zob. Tamże, s. 47-48).

⁷² Por. B e n e d y k t XVI, *Sacramentum Caritatis*, 66.

⁷³ *Enarrationes in Psalmos* 98, 9. CCL XXXIX, 1385.

⁷⁴ Według Benedykta XVI, wielką korzyścią będzie tu odpowiednia katecheza, która wyjaśni wiernym znaczenie tego aktu kultu. Dalej papież poleca, by w ramach formacji katechetycznej, w szczególności podczas przygotowania do pierwszej Komunii św., dzieci były wprowadzane w znaczenie i piękno dotrzymania towarzystwa Jezusowi i by było kultywowane ich zdumienie wobec Jego obecności w Eucharystii. Zob. B e n e d y k t XVI, *Sacramentum Caritatis*, 67.

- rozbudzanie w Ludzie Bożym, który dzisiaj winien wyróżniać się przede wszystkim „sztuką modlitwy”⁷⁵, potrzeby dłuższego zatrzymania się przed Chrystusem obecnym w Najświętszym Sakramencie na duchowej rozmowie i adoracji w postawie pełnej miłości⁷⁶;

- poprzez własne świadectwo zachęcanie wiernych do trwania na adoracji przed Chrystusem obecnym pod postaciami eucharystycznymi, szczególnie podczas wystawienia Najświętszego Sakramentu⁷⁷;

- usilne staranie o utrzymanie praktyki adoracji Najświętszego Sakramentu, w tym organizowanie w kościołach i kaplicach, w których przechowuje się Najświętszą Eucharystię, corocznie uroczystego wystawienia Najświętszego Sakramentu przez odpowiedni czas, choćby z przerwami, aby miejscowa wspólnota głębiej rozważała i adorowała tajemnicę eucharystyczną⁷⁸, pielęgnowanie takich form kultu, jak wystawienie Najświętszego Sakramentu w puszcze lub monstrancji⁷⁹, błogosławieństwo Najświętszym Sakramentem, Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa, Oktawa Bożego Ciała, procesje teoforyczne⁸⁰, wystawienie Najświętszego Sakramentu w Bożym Grobie, czterdziestogodzinne nabożeństwo, adoracja wieczysta, adoracja wynagradzająca, obrzęd Komunii poza Mszą św.;

- wyznaczenie, zwłaszcza w ośrodkach najbardziej zaludnionych, kościołów i oratoriów przeznaczonych dla wieczystej adoracji⁸¹;

- zachęcanie członków wspólnot katolickich, zwłaszcza parafialnych i zakonnych, do długotrwałego pozostawania w postawie ukorzenia przed majestatem Boga, obecnym w Sakramencie Ołtarza, i zadość czynienia w ten sposób, w wierze i miłości, zaniedbaniom,

⁷⁵ Por. J a n P a w e ł II, *Novo millennio ineunte*, 32.

⁷⁶ Por. J a n P a w e ł II, *Ecclesia de Eucharistia*, 25.

⁷⁷ Por. *Rituale Romanum. De sacra communione et de cultu mysterii eucharistici extra Missam*, Roma 1973, Editio typica, 38-39; J a n P a w e ł II, *Ecclesia de Eucharistia*, 25.

⁷⁸ Zob. Kan. 942 KPK. Jak zauważa Kongregacja ds. Duchowieństwa w dokumencie zatytułowanym: *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, „godny pochwały jest wprowadzony przez wielu proboszczów zwyczaj uroczystego wystawienia Najświętszego Sakramentu i udzielania błogosławieństwa na zakończenie” (s. 47). Należy tu jednak pamiętać, że tego rodzaju wystawienie Najświętszego Sakramentu może być organizowane tylko wtedy, gdy przewiduje się odpowiedni udział wiernych, i przy zachowaniu ustanowionych norm (kan. 942 KPK).

⁷⁹ Zob. Kan. 941 § 1 KPK.

⁸⁰ Por. Kan. 944 § 1 KPK.

⁸¹ Por. B e n e d y k t XVI, *Sacramentum Caritatis*, 67.

zapomnieniom i zniewagom, jakich nasz Zbawiciel doznaje w różnych częściach świata⁸²;

- zwrócenie uwagi wiernych na społeczny aspekt adoracji Chrystusa w Eucharystii, kiedy w osobowym spotkaniu z Tym, który wychodzi naprzeciw człowiekowi i pragnie się z nim zjednoczyć, można dojrzeć do realizacji posłannictwa społecznego, zawartego w Sakramencie Miłości, mającego na celu przełamywanie barier nie tylko między Panem a nami, ale także i przede wszystkim barier, które odgradzają nas od siebie nawzajem⁸³;

- zainteresowanie wiernych różnorodnymi formami chrześcijańskich świątyń, ołtarzy, tabernakulów i innych dzieł sztuki kościelnej, wyrażającymi pełne adoracji zdumienie Kościoła wobec tajemnicy Eucharystii, przywołującymi i podkreślającymi doniosłość obecności pośród Ludu Bożego Chrystusa Pana, pod świętymi postaciami zachowanymi po Mszy św., które służą sakramentalnej i duchowej Komunii⁸⁴.

Pominięcie wspomnianych działań, a tym samym ograniczenie kultu eucharystycznego do samej celebracji Mszy św. stanowiłoby źródło negatywnych reperkusji o charakterze społecznym i indywidualnym. Postawa taka, całkowicie obca dyspozycji kan. 898 KPK, prowadziłaby nieuchronnie do znacznego duchowego zubożenia wspólnoty eklezjalnej, której członkiem jest kapłan. Przyczyniając się w istotnym stopniu do ograniczenia prawa wiernych do korzystania z należnej im opieki duszpasterskiej i pełni środków zbawienia, którymi dysponuje Kościół, mogłaby nadto zaowocować pomniejszeniem chwały Bożej. Postawa taka nie służyłaby wreszcie duchowemu i społecznemu rozwojowi samego świętego szafarza. Więcej, wskazując na konkretne braki w zakresie jego przygotowawczej formacji duszpasterskiej, mogłaby pogłębić niedojrzałość chrześcijańską kapłana, pozbawić go możliwości pełnego korzystania z konkretnej pomocy duchowej, znacznie pomniejszyć zespół środków duszpasterskich, którymi ten dysponuje.

⁸² Por. Jan Paweł II, *Mane nobiscum Domine*, 18; Benedykt XVI, *Sacramentum Caritatis*, 67.

⁸³ Por. Benedykt XVI, *Przemówienie do Kurii Rzymskiej*, (22 XII 2005), „L'Osservatore Romano”, wyd. polskie, nr 2 (280) 2006, s. 16.

⁸⁴ Por. Jan Paweł II, *Ecclesia de Eucharistia*, 48-50.

3. Inne formy pobożności eucharystycznej

Jest zrozumiałe, że żywa i głęboka wiara eucharystyczna szuka różnorodnych form wyrazu, tak by kult Chrystusa Pana w Najświętszym Sakramencie uczynić powszechnie znanym, cenionym i możliwie skutecznym. Kapłan, który uobecnia osobę Chrystusa, zwłaszcza w ofierze Mszy św.⁸⁵, i powołany jest do uświęcania Ludu Bożego przy pomocy sakramentów, w tym szczególnie Eucharystii⁸⁶, posiada w zakresie krzewienia pobożności eucharystycznej szczególne zadania. Źródłem wspomnianych obowiązków kapłańskich jest akt święceń oraz powierzenie urzędu kościelnego.

Pośród powszechnie znanych i cenionych form czci Chrystusa Pana w sakramencie Eucharystii, innych niż celebrowanie Najświętszej Ofiary i adoracja eucharystyczna, należy wymienić nade wszystko kongres eucharystyczny. Celem takiego uroczystego, okresowego – międzynarodowego, krajowego bądź lokalnego – spotkania wiernych chrześcijan wokół sakramentu Eucharystii jest: podkreślenie żywej i zbawczej obecności w Kościele i w świecie Jezusa Chrystusa, który dwadzieścia wieków temu przyjął ciało w łonie Maryi i nadal ofiarowuje się ludzkości jako źródło Boskiego życia⁸⁷; ciągłe coraz lepsze poznanie, umiłowanie i służenie Chrystusowi w tajemnicy Eucharystii; pogłębienie zrozumienia misterium eucharystycznego i pomnożenie udziału wiernych we wszystkich jego aspektach, poczynając od celebrowania Eucharystii po jej kult poza Mszą św. oraz promieniowanie w życiu osobistym i społecznym⁸⁸.

Krzewieniu kultu Eucharystii, poznaniu jego szczególnej roli zbawczej, wreszcie – zaakcentowaniu poszczególnego, indywidualnego bądź społecznego, wymiaru kultu eucharystycznego mogą służyć nadto: praktyka zanoszenia Najświętszej Eucharystii chorym⁸⁹, umacnianie Komunii świętą na sposób Wiatyku wiernych znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci⁹⁰, liturgiczna służba ołtarza,

⁸⁵ Por. DP, 13.

⁸⁶ Por. Tamże, 5.

⁸⁷ Por. J a n P a w e ł II, *Tertio millennio adveniente*, 55.

⁸⁸ Por. *Statut Papieskiego Komitetu ds. Międzynarodowych Kongresów Eucharystycznych*, art. 2; 3a, b, c. Zob. www.vatican.va/roman_curia/pont_committees/eucharist-congr/documents.

⁸⁹ Por. Kan. 911 § 1 KPK.

⁹⁰ Por. Kan. 921 § 1 KPK.

szafarze nadzwyczajni Komunii świętej, eucharystyczne bractwa i stowarzyszenia wiernych chrześcijan, Krucjata Eucharystyczna, zgromadzenia zakonne szczególnie oddane kultowi Najświętszego Sakramentu, czasopisma eucharystyczne, wydawnictwa zwarte i artykuły o treści eucharystycznej, dokumenty elektroniczne poświęcone problematyce Eucharystii, w tym grupy i listy dyskusyjne, bazy danych online, archiwa danych, strony www, elektroniczne czasopisma i publikacje, e-maile.

Duszpasterz szczerze zainteresowany rozwojem kultu eucharystycznego powinien szukać wreszcie wszelkich innych form wyrazu wiary eucharystycznej. Formy te – tak stare, jak nowe – w pełni oddające bogactwo sakramentu Eucharystii, winny być zgodne z doktryną i dyscypliną Kościoła. Powinny wreszcie służyć realizacji istotnych celów Kościoła, w tym pomnożeniu chwały jedynego Boga, budowaniu mistycznego Ciała Chrystusa, doczesnemu i wiecznemu dobru człowieka.

Bez wątpienia propagowanie wymienionych wyżej form pobożności eucharystycznej zakłada podjęcie stosownego wysiłku mającego na celu rzetelne rozpoznanie sytuacji, niezbędne przygotowanie logistyczne, zabezpieczenie koniecznej bazy lokalowej, dobranie odpowiednich współpracowników, organizację przedsięwzięcia, permanentną formację osób zaangażowanych w dzieło, wreszcie – pozyskanie środków pieniężnych potrzebnych dla jego realizacji. Niemniej tak czas poświęcony takiemu przedsięwzięciu, jak środki przeznaczone na jego wykonanie rychło mogą przynieść oczekiwane efekty, w tym: szerokie poznanie splendoru Sakramentu Miłości, odkrycie Jego szczególnej wartości humanizacyjnej i zbawczej, spotęgowanie w lokalnej wspólnotce eklezjalnej kultu eucharystycznego, nadanie życiu poszczególnych wiernych chrześcijan autentycznego wymiaru eucharystycznego, kiedy ich udział w liturgii Mszy św., Komunia święta i osobista relacja z Chrystusem obecnym w sakramencie ołtarza stają się źródłem i szczytem realizacji obowiązków stanu.

Zakończenie

Relacja kapłana wobec Najświętszego Sakramentu posiada istotne znaczenie społeczne. Determinuje ona w pewnym stopniu rozwój duchowy świętego szafarza, wpływa na jego zaangażowanie duszpasterskie, stanowi o stopniu wykorzystania przez tegoż – tak

w pracy nad sobą, jak w posłudze pasterskiej – Eucharystii jako środka uświęcenia, jakim dysponuje Kościół. Wreszcie kapłańska część dla Najświętszej Eucharystii, w tym nade wszystko autentyczna pobożność eucharystyczna świętego szafarza oraz świadectwo życia, w którym realna obecność Boga pod eucharystycznymi postaciami zajmuje miejsce centralne, posiada istotny wpływ na stosunek innych wiernych chrześcijan wobec Najświętszego Sakramentu.

Kapłan, którego formacja eucharystyczna jest niedostateczna i relacja wobec obecności Boga w sakramencie Eucharystii daleka od tej oczekiwanej przez Kościół, nie tylko nie wykorzystuje w pełni bogactwa sakramentu, który powinien stać w centrum jego życia i posługi, ale i w znacznym stopniu ogranicza prawo innych wiernych do korzystania z duchowych dóbr Kościoła wprost związanych z kultem Eucharystii. Taki porządek rzeczy wskazuje na potrzebę zagwarantowania przez biskupa diecezjalnego i prawo partykularne rzetelnej, uporządkowanej i pogłębionej, seminaryjnej i stałej formacji eucharystycznej świętych szafarzy. Wspomniana potrzeba jest tym bardziej pilną, im częściej zauważa się w środowisku kapłańskim zaniedbania i nadużycia wskazane we wstępie opracowania.

Prêtre et son honneur à la très sainte Eucharistie

L'auteur aborde une question de l'honneur, dont le prêtre doit avoir à la très sainte Eucharistie dans laquelle le Christ Seigneur lui-même est contenu, offert et reçu, de qui parle le can. 898 du CIC. Enumérant des négligences et des abus en matière de la vénération de prêtre envers la très sainte Eucharistie et soulignant qu'une seule dignité de ce sacrement de l'amour dénote déjà une nécessité de découvrir constamment, de faire la connaissance et de tirer positivement profit de la splendeur du sacrement de l'autel, il présente tour à tour des formes de la vénération eucharistique du prêtre, c'est-à-dire : la célébration eucharistique, l'adoration eucharistique, des autres formes de la piété eucharistique. En détaillant beaucoup de comportements et d'activités concernant ces trois formes de la vénération eucharistique et confirmatoires la foi du prêtre à la présence réelle du Christ sous les espèces du pain et du vin, l'auteur constate que le rapport de chaque prêtre à la très sainte Eucharistie est d'importance sociale. Il détermine en quelque sorte le développement spirituel du ministre saint qui influe sur l'engagement pastoral du prêtre et décide du point de la mise à profit par lui de l'Eucharistie comme le moyen de la sanctification, tant au propre développement spirituel qu'à leur service pastoral. Du reste, l'honneur du prêtre à la très sainte

Eucharistie exerce une influence sur des rapports des autres fidèles devant cet admirable sacrement.

Le prêtre dont la formation eucharistique est insuffisante et sa relation avec le Christ présent dans le sacrement de l'Eucharistie est lointaine de celle attendue par l'Eglise, non seulement ne tire pas en tout point de profit de la richesse de ce sacrement qui doit être en plein centre de sa vie, mais il réduit encore les droits des autres fidèles à jouir des biens spirituels de l'Eglise unis avec la très sainte Eucharistie. Tel ordre des choses montre un besoin de garantir par l'évêque diocésain et par la législation particulière la formation eucharistique des ministres saints, arrangée et profonde, préparatoire et permanente. Ce besoin est plus urgent, plus souvent on observe dans le milieu sacerdotal les négligences et les abus comme: un irrespect de la norme „il n'est pas permis à un prêtre de célébrer l'Eucharistie plus d'une fois par jour”, un manque de respect pour les dispositions sur les intentions de messes „collectives”, la célébration eucharistique à la hâte et négligée, un comportement blâmable en église ou en chapelle où la très sainte Eucharistie est conservée.